

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő. Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

„A vasárnapügy.”

(Vége.)

Mulhatlanul szükség, hogy vasárnapot megszentelő, önálló, külső erős társaság alakuljon világi kimagasló nagy tekintélyű elnökkel. Az ily társaság, nem kiküldetvén vagy megbizatván, de önként alakulván csupán egy általa nagyon fontosnak tartott célból: ezen maga elébe tűzött nagy célja elérhetésére egyenesen s folytonosan halad; és a maga erősítésére és munkája sikeresítésére minden helyes eszközt megragad. És világi fő s nagy tehetség állván az ügy élén: nagy hatása el nem maradhat. És a világi felsőbb hatóságokhoz intézett felhívása vagy törvényes segítyt kérelmezése sem fog soha elhallgatással viszonzotatni, de a magas műveltség részéről finom előzékenységgel fog találkozni.

A külföldön, jelesen a helvétáknál, az „Evangyéliumi szövetség” 1861. szeptemberi gyűlésén Godet, neuchateli hittanár által tartott hatalmas felrázó beszéd hatása következtében Genfben így — az egyházon kívül — alakult meg a vasárnapot megszentelő társaság. Midőn a Godet nagy beszéde és mások, mint Coulin, Thomson és Demole serkentő szavai a gyűlésen felhangzottak: néhány kiváló ügybarát ezen szeliden ösztönző szavára: „Il faut mettre la main a l'oeuvre,” rögtön megindult a mozgalom s nem sokára rá megalakult a vasárnapot megszentelő társaság. Az ügy élére egy világi férfi, a (mint elnöki beszédeiből kitündöklök) széles tudományos ismeretekkel, s ritka szónoki erővel bíró és lángoló ügybuzgalmu Lombárd Sándor régi bankár, mint elnök, állott s áll szilárdul nagy hatással és haszonnal mind e mai napig. Maga a társaság pedig minden rendű és rangu emberekből alakult meg és növekszik folyvást. Vannak tagjai között tanárok, lelkészek, mérnökök, ügyvédek, táborno-
kok, orvosok, kereskedők stb.

Azonban a most mondottak nagy részét én a helvét társaság, 1863-ban kiadott alapszabályai nyomán, e czim alatt: „A vasárnapot megszentelő helvét tár-

saság keletkezése, első működése és fejlődése,” a Balogh Ferencz tanár ur Protestáns Lapjának 1879-diki 43., 45., 47., 49. és 50-dik számában, a vasárnapügy érdekében utmutatóul, bőven megismerttettem.

Igy — a helvéták példájára — kellene szerintem, minálunk is alakulni egy teljesen önálló nagy társaságnak; tehát nem az egyházban, hanem az egyház mellett. És az ilyen nagy társaságnak azon nagy előnye is lenne, hogy hatása — az önálló s mindig erős működésen kívül — az egyházon kívül is messze kiterjedne, s más felekezetekből is, erősségeül, tagokat gyűjtene vagy vonzana magához. Mint a különben református jellegűket megtartó s minden gyűléseket református ének és ref. pap által előmondott imából és a bibliából a tárgyra vonatkozó versek felolvasásából álló isteni tisztelettel kezdő és imával végző — helvétáké, mely társaság minden népből gyűjtve, már számos ágaival nagy nemzetközi szövetséggé növekedett s terjedt Azon olvasmányban ugyanis, melyről a tisztelt küldöttség a konventhez tett felterjesztésében jelezte, hogy a vasárnap megszentelése érdekében, már az egyházkerület intézkedése előtt, Balogh Ferencz tanár ur által kiadott: az általam francziából fordított „A vasárnap és munkás osztályok” czimű füzetben, a 3-dik lapon látható, hogy a „Genfi Társaság” 1874. márczius 1-ső napján tartott gyűlésén, az emelvénnyel, az elnök és az illető választmány tagjai mellett helyet foglaltak a különböző egyházhoz és nemzetiséghez tartozó prot. lelkészek, a genfi reformált katolikus lelkészek közül néhányan és maga Hyacint atya is, a ki beszédet is tartott és a genfi főrabbi. Itt mellékesen mint tényt meg kell említenem, hogy az egyházkerület intézkedése előtt, a most említett „olvasmány” megjelenését szinte egy évvel megelőzőleg, a Balogh Ferencz tanár ur lapjában már tétetett általam közzé egy cikk, melyben egy — nevezett tanár által hozám küldött — vasárnapügyi franczia röpiratnak, a tudós Godet hittanár „A vasárnap isteni intézmény” czimű művének egész tartalmát — a vasárnap megszentelése érdekében — az emített lap 1876. 30. és 32-dik számá-

ban bőven megismerttem. És valószínűleg ide czélt a tisztelt tanár ur, midőn a vasárnapot megszentelő helvétársaság Genfben, 1878. június 18-án tartott 14-dik nagygyűléséről írott: „Genfi nagy gyűlés a vasárnap ügyében“ czimű ismertetésem első közlése alá, az 1878. 46-dik számban, a 280-dik lapon ezen megjegyzést tette: „Tartozunk a történelmi igazság érdekében felemlíteni, hogy irodalmi téren a vasárnapügynek egyik első lendítést „a vasárnap és munkás osztályok“ magyarrá fordítója, Könyves János lelkész tette. És ezt a tisztelt küldöttség történelmi jelzése után, mint történelmi tény, fel kellett említenem.

Már hogy miként kellene alakulni nálunk egy önálló „Vasárnapot megszentelő nagy társaságnak“, arra nézve nem szükség, de nem is lehet előre szoros szabályokban utasítást adni. Csak álljon elő egy kiváló tehetség; egy ügybuzgó s a szó hatalmával is bíró tekintélyes világi férfi; csak adjon itt egy Lombárd Sándor, a ki a munkást váró munkatért megismerve, hévvel, bátran s buzdítva így szóljon: „Il faut mettre la main a l'oeuvre:“ azonnal ő benne s általa minden szabály s utmutatás meglesz; megalakul körülte mindenekből s megkezdí áldásos működését nagy hatálylyal a vasárnapot megszentelő társaság. És ily kiváló egyén Debreczenben is több van. De egyet vagy kettőt tiszteletből is megnevezni nem szabad; mert ez a nem nevezett többi jelesekkel egybehasonlítás volna, a mi pedig nem csak odiosum lenne, hanem az ügynek kárára is lehetne.

Vajha ez ügyben az enyimnél erősebb hangon szólalna fel valamely magas állású vagy kiváló szellemi erejű egyén, a kinek csak intése is teremt; hogy ennek gyors alkotása által meglepetve csudálkozva így kiálthatnánk fel: ime „parancsolá és lón.“

Kis-Marja, 1884. február 15.

Könyves János,
ref. lelkész.

A prófécia jelentősége a kijelentésben.

(Folytatás.)

A prófécia, mely helyesen volna leírható az utóbbi szavakban, bizonyosan pompásan szolgálna a hitvédelmi czélokra. — Nagyon kényelmes volna a hivatott hitvédőre nézve, ha állnának rendelkezésére prófétai leírások, oly világos, realistikus kifejezésekbe foglalva, hogy a megegyezés a jövendölés és beteljesülés között mintegy magától értetődőnek és elvitázhatatlan volna. Ugyde világos, hogy a tényleges dolog legtöbb részben nem úgy áll és hogy számos prófétai jóslatok oly kifejezésekben vannak szerkesztve, melyek mintegy kizárják a betűszerinti beteljesülés lehetőségét. Ez ugyan hitvédelmi szempontból rosszul látszik kiütni; ugyde erkölcsi álláspontból itélve a dolgot, úgy találjuk, hogy a prófétai irmodor teljesen megegyezik a pró-

féczia főczéljával. — És itt valóban azon megjegyzést kell tennünk, hogy a prófécia természetének két felfogása, t. i. a hitvédelmi és az erkölcsi nem csak különböznek egymástól, de bizonyos mértékig ki is zárják kölcsönösen egymást. Minél alkalmasabb a prófécia, irmodoránál fogva, a hitvédelmi czél szolgálatára, annál kevésbé alkalmas az a közvetlen, paraenetikus czél szolgálására; és megfordítva, minél alkalmasabb a prófécia, erkölcsi benyomást gyakorolni azokra, kikhez közvetlenül intéztetik, annál kevésbé valószínű, hogy meggyőző érveket szolgáltatson a hitvédőnek ellenfele elnémitására. Nagyon fontos dolog tisztában lenni e törvénnyel; mert különben komoly tévedésbe eshetünk egyik vagy másik felé két ellentétes irány közül. Egyfelől ugyanis látván, hogy nincs megegyezés számos próféciák és a történelem folyamában mögöttünk eső akármely események között, várhatnók a betűszerinti beteljesülést, az írásmagyarázók bizonyos osztályával a jövőben még oly esetekben is, midőn az oly beteljesülésnek már gondolata is különös. Másfelől pedig, meggyőződve, hogy oly betűszerinti beteljesülés most már lehetetlen és látván, hogy oly beteljesülések sosem fordultak elő azon időkben, midőn azok lehetségesek lettek volna, kivéve talán egy nagyon korlátolt és meg nem felelő módon, bele rohanhatnánk a skeptikus kritikusok azon következtetésébe, hogy nincs tulajdonképen semmi természetfeletti a próféciában és úgy tekinthetnók a prófétai jóslatokat, mint pusztán eleven, eszményesítő képeket a jövőről, melyeket heves költői természetű emberek festének és melyek nagyon természetesek, nagyon szépek, de teljesen alaptalanok a valóságban. Ezen két, vagyis tehát a supranaturalistikus és naturalistikus tévedés közül kétségkívül az utóbbi az, a mi napjainkban félelmesebb s a mi ellen kiválólag óvakodnunk kell. Különös fontosságú dolog tehát jól eszünkben tartani, hogy annak oka, ha számos próféciák nem teltek be és nem is fognak soha bételni, egyáltalában nem a természetfeletti ismeret lehetlenségében keresendő, hanem a prófétai hivatás természetében. — Bármily való legyen is a természetfeletti, a próféták nem beszélhetek észszerűleg másként, mint tényleg beszéltek; következésképen a tény, hogy úgy beszéltek, nem hozható fel igazság szerint a természetfeletti elem agyremképiségének bizonyítására. A prófétai irmodor kétségkívül olyan, hogy lehetővé teszi a naturalistikus írókra nézve, a valószínűség bizonyos színezetével úgy terjeszteni elő a jövő prófétai lerajzolását, mint valami tündérmesét, melyet a próféták vigasztalásul mondtak el önmagoknak és honfittársaiknak a nyomasztó körülmények idejében; mint nagyon természetest, mint nagyon szenvedélyteljest, birván a költészet jogaival; de nélkülözvén minden alapot a prózai valóságra és igazságra. — Oly sok látszólagosság van ezen előterjesztésben, hogy valóban nehéz, ha nem épen lehetetlen meggyőzni azt, a ki nem hisz a természetfeletti, arról, hogy ő tévedésben van. Azonban kellőleg eszünkben tartván a prófétai hivatás természetét, bizton megóvhatjuk magunkat a naturalistikus látszólagosságok befolyásától, még akkor is, ha különben tetemes mértékig megegyeztünk a hitetlen magyarázókkal a próféciák tényleges jellemvonásainak kérdésében. Mi bizonyára elhíhetjük mint lehető, hogy ezen jóslatokban az isteni természetfeletti elem benmaradólag ott van, hogy valóban életfontosságú üzenetek vannak azokban Isten részéről, az ő prófétáinak szája által,

a mi részünkre, kikhez az idő végei már elvannak jöve, még ha történetesen oly szavakban vannak is azok szerkesztve, a melyek a szerint a mint értetének kortársaiktól és talán még magoktól is, csak nagyon durva és elemi árny képeit tevék az igazságnak.

Azok előtt, kik a próféciákat úgy szólván csak fél szemmel olvassák, hitvédelmi vagy épületességi szempontból kétségkívül úgy tűnhetnék fel ezen felfogás, mint nem kielégítő és úgy tűnhetnének fel azok, kik azt elfogadják, mint a kik talán titkos rokonszenvet táplálnak a racionalismus iránt. Ugyde az ettöli gyáva félelem teljességgel nem tartóztathatja fen a becsületes és őszinte törekvést arra, hogy induktív nyomozódás útján megállapíttassanak a héber prófécia tényleges jellemvonásai. — Bizonyosak lehetünk felőle, hogy még akkor is, ha az ily nyomozódás lényeges módosításokat idéz elő a kijelentés bizonyításának methodusaiban, teljességgel nem fog az bennünket megfosztani magától a kijelentéstől. A prófécia összes kérdésének át kell újra és pedig szoros lelkiismeretességgel vizsgálatnia épen azért, hogy egy csapással kiszabadíttassék az mind a hitetlenség szentségtörő kezeiből, mind azon észellenes bánásmód veszélyéből, melyben az gyakran részesíttetik még a hívők részéről is; és azoknak, kik ezen nehéz, de dicső munkára vállalkoznak, csakis szivből folyó Istensegítset kell kívánnunk. A munka most, épen napjainkban, van kezdődőben és Krisztus egyházának talán sokáig kell még várnia, míg az teljességre fog vitetni. Vannak azonban már is bizonyos dolgok, melyek meglehetősen világosakká lőnek és ugyszólván általános elfogadtatást találának az ugynevezhető új prófétai iskola hívő theologusainál. Ezen új iskola tagjai, mintegy közösségben a naturalistikus iskola tagjaival (minő p. o. Kuenen) elfogadják és fentartják az ugynevezett organikus vagy historikus próféciánt, mely szerint a prófétai jóslatok a jelenhez valának intézve, a jelenben gyökerezének, a jelennek megfelelő nyelven fejeztetének ki és vagy a közel jövőben eső jóra utalának, mint a jelen rossz ellentétére, vagy a közel jövőben eső rosszra, mint a jelen és mult rossz büntetésére; ugyde elfogadják és fentartják ok hasonlóképen — és itt tehát már megszakítják a közösséget a hitetlen írásmagyarázókkal — azt is, hogy a prófécia nagy része egy istenileg célzott vonatkozással bír a keresztyén időszakra, azaz át van az hatva egy többé-kevésbé hangsúlyozott messiási elemmel. Ok azonban nem engedik meg a prófécia messiási oldalának azt, hogy elhomályosítsa a közvetlen történelmi értelmet; de sőt úgy tekintik a történelmi értelmet, mint olyan valamit, a minek biztos világításba kell állíttatnia, tekintet nélkül azon értelemre, melyet csakis az ujszövetség világánál tanulhatunk meg, átvinni a próféciára. Az új iskola egyik legkitünőbb tagjának (t. i. Riehm, Messianische Weissagung) szavai szerint „Csak akkor, midőn az Isten tanácsvégzése beteljesedésének álláspontjáról vesszük szemle alá az őszövetségi prófécia összeségét és annak történelmi fejlődés szerint való előhaladását, juthatunk el bármely egyes jóslat teologiai jelentőségének teljes értésére; ugyde az, a mit ez által nyerünk, nem egyéb, mint meghatározása a prófécia viszonyának saját beteljesedéséhez és teljességgel nem maga a prófécia tartalmának megmagyarázása.“ A van tehát mondva, hogy az, a mit mi nem tudunk meg egész a beteljesedés koráig, nem lehet benne magában a próféciá-

ban; hogy azon értelem, melyet csak akkor adunk a próféciának, midőn azt már a beteljesedés világában vesszük szemlélet alá; és azon értelem, melyben magok a próféták és kortársaik vették ugyanazt, vagyis tehát a történelmi értelem, úgy tekintendők, mint egymástól teljesen különbözők.

A prófécia organikus fogalmából már, úgy a mint azt Riehm és mások védik, természetesen következik az a nézet, hogy a jövőre vonatkozó előterjesztések, miket a próféták egymásután következőleg adnak, nem úgy tekintendők, mint egy és ugyanazon kép különálló töredékei, melyek aztán össze fogathatnak egy hármónikus egészbe, hanem inkább úgy, mint egymástól független képek, vagyis, hogy egy más képpel éljünk, úgy, mint egymásután következő lépcsőfokok a prófécia organismusának növekedésében. Ezzel ellentétes nézet az, a mit a régibb prófétái iskolához tartozó theologusok, mint p. o. Hengstenberg, vallanak. — Hengstenberg tana ugyanis az volt, hogy a kijelentések ekstatikus állapotban közöltettek a prófétával, hogy a jövőt visióban látta ő; hogy a visióban szintugy látta ő a távoli jövő eseményeit, mint a közeli jövőit és pedig minden távolságot jelző perspektiva nélkül; hogy a jelentől vett történelmi színezet csakis színezet; fontossággal nem bíró képes nyelvezet; úgy hogy csak azon értelem, mely fenmarad a kiszínezés eltávolítása után, teszi a prófécia és a próféta igazi értelmét; hogy bár lehető volt bármely prófétának látni a visióban a jövő teljes képét, mindenik próféta csak egy részét írta le annak; úgy hogy az egész kép csak akkor kapható meg, ha egy darabba rakatnak össze a különálló részek. Ezen elmés tannal szemben azt vitatja az újabb prófétai iskola, hogy nem volt az ekstasis az egyedüli, vagy kizárólagosan szokott állapot a prófétai kijelentések fogadásakor; hogy nem tevé a visió a kijelentés fő-fő közegiségét, hanem tevék ezt inkább a próféta lelkében már meglevő gondolatok, világos tudatba hozatva az Isten lelke által; hogy a próféta látása a közeli jövőre szorítkozék és hogy ő várá próféciája gyors beteljesedését a nélkül, hogy tudná annak a napját, vagy az óráját; hogy a kifejezések, melyekben a jövőt leírá, nem tekinteték általa pusztá kiszínezésnek, mely eltávolítandó volna a végre, hogy a prófécia lényeges eleme megkapassék; és hogy a jövő egymásután következő előterjesztései, miket a különböző próféták adának, mindannyian különböző egészek valának, mindannyian a jövőt terjeszték elé, nem pedig csak egy tekintetét a jövőnek és pedig úgy, a mint az egyes próféta látta azt. E két tan mindenetre nagyon különbözik egymástól és a nélkül, hogy dogmatikus elhatározással döntenénk közöttük, annyit legalább megjegyezhetünk, hogy azon tárgyban, melynek természete felől oly szélesen eltérő nézetek tartják fen egy és ugyanazon időben magokat, mindenik támogatván a legkitünőbb védők által, bizony nagy tér és folyvást sürgető szükség van még a kitartó és türelmes nyomozódásra. E tényt mindenek felett hangsúlyozni; de egyszersmind minden időelőtti dogmatizálás ellen tiltakozni — látszik előttünk a legfőbb és legkomolyabb kötelességnek jelen napjainkban.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

A németországi belmisszió központi bizottságának munkásságáról.

(Vége.)

Kiváló figyelmet fordított továbbá a jövő-menő munkások gazdasági és egyházi szükségleteire. Ilyen nomád életet élő, sokszor családtalan egyének közül kerülnek ki a szociális demokraczia legtanulmányosabb növendékei és legelkeseredettebb tanítói. Ilyenek első sorban a vándorló iparos legények; ezek számára, kik a régi czéhek szállóiban az erkölcstelenség és istentelenség iskoláira találtak volt, ezek számára segített a központi bizottság keresztyén szállókat („Herberge zur Heimath“) megalapítani és a már létesült 100 ilyen szálló, valódi óvintézet és vára az iparosok és munkások jó erkölcsének. Mesterinasok és legények viszont külön egyletekben nyertek továbbképző oktatást. Vasuti munkások számára papok és körárosok küldettek ki, sőt ezek számára az egyes építési pontokon étkező helyiségek állítottak fel. A vándorló aratók számára hasonló intézkedés történt. Az ezerszámra Hollandiába menő munkások után papokat küld, kik számukra idegen földön német nyelvű isteni tiszteleteket tartanak. Ugyanez történik a folyók és a tengerek hajósaival, a kivándorlókkal és a kivándorlottakkal.

Ausztriában is testvérileg erősíthette a hitrokonok hitéletét. A Londonban, Liverpoolban és Párizsban lévő német városi misszióknak alkalmas munkásokat küldött; Rotterdam és Belgrád német ev. gyülekezeteinek alkalmas papokat és szervezőkre tetemes költséget küldött; Konstantinápoly német iskoláját derék tanítóval látta el.

Mindezen munkák sikeres végzésében képzett, szakértő munkásokról kellett gondoskodnia. Wichern ezt elősegítette „Rauhes Haus“ czimű „fivéri intézetével“ (Brüderanstalt) és az ő neve után elnevezett berlini János intézet segítségével. Ezen intézetek köré gyűjtötte Wichern a theologiai ifjúságot, melyet saját vezetése alatt képesített a mentő munka elterjesztésére s ezeknek alkalmazása által sikerült a központi bizottságnak a soknemű belmissziói intézetet életbe léptetni.

E békés munka azonban a háboruban sem maradt tétlen. Wichern már a német-dán háboru alkalmával küldte ki „fivereit,“ hogy a csatamezőn szenvedők és haldoklóknak tegyenek önkéntes szolgálatot. A német-osztrák háboru idején 110 táborig diakonus, köztük számos hitjelölt működött Cseh- és Morvaország csatateréin, cholera- és typhus-kórházaiban. A német-francia háboruban pedig éppen a mivelt osztályokból kiválasztott 360. táborig diakonus működött s ezek közül 30 lett a német császár által a vaskereszt-renddel kitüntetve.

És vajjon milyen eszközökkel végezhetette a bizottság e munkát? Hárommal. Nevezetesen: a személyes munkásság, a irott szó és a szabad gyülekezések által.

A személyes munkásság legelőbb Wichernben központosult; ez volt a központi bizottság legelső utazó lelkesze, ki az ötvenes évek első felében szerte járt és intézte a bel-

misszió szent magvetését. — Az újabb nemzedék erre szinte Wichernről vette a lelkesedést.

Az irott szó nem csak levelezés, hanem kivált a sajtó által tartja fenn az élénk összeköttetést az egyletekkel és intézetekkel. Magának Wichernnek emlékirata a belmisszióról, az általa díjazott pályamunkák mind szóztai valának azon örök igazságnak, melyen család, állam és társadalom nyugszik. A központi bizottság is szolgálatába vette a sajtót. A Wichern által alapított „Fliegende Blätter aus dem rauhen Hause“ (Röpiratok a Rauhes Hausból) a központi bizottság közlönyévé választották; a keresztyén szállókról, a közerkölcsiség javításáról, a járadék és tőke biztosításáról szóló s más röpiratai a bizottságnak szószólói annak, mily nagy súlyt fektet a sajtó hatalmas közvetítésére.

A szabad gyülekezések közül pedig kiemeljük a belmissziói kongresszusokat, melyeket a központi bizottság két-két évenként rendez. Ezen vándorgyűlések mindenkör hasonló férfiak áldásthozó összejöveteleinek bizonyodtak. — Ezekhez sorakozik több száz kisebb gyűlés és értekezlet.

Pénzt soha nyilvánosan nem kért a bizottság. És hála Istennek, a külegyletek és intézetek s egyesek különösen a német császár kegyéből, csendben folyt az még is be a bizottság pénztárába.

Ime, tisztelt hazai olvasó, a fentiek után egész világa a belmissziói intézeteknek tárul fel előttünk. E mellett feltűnik a mi szegénységünk, hátramaradottságunk és szervezetlenségünk a belmisszió terén. — Protestáns árvaházaink csak imitt-amott vannak; protestáns kórház még kevesebb; diakonissa-intézetünk az egyetlen budapesti; vasárnapi iskoláink iránt kevés az érzék; a Molnár Aladár-féle szeretet házak nem saját prot. mentőházaink; a nyilvános erkölcstelenség ellen a predikáló széken kívül mit sem teszünk, Magdolna-intézetekről még nem is álmodunk; a szocialismus rémétől nem tartunk; pedig előjelei, a munkások gyűlései, a budapesti boltkirabló zavargások stb. intésekül szolgálhatnának nekünk is arra, hogy a városi missziót nagy városainkban szervezzük, az iparos ifjúság szellemi, valláserkölcsei megóvása végett ifjúsági egyletek és keresztyén szállókat alapítsunk; protestáns női szállók és vasárnapi egyletek a szolgálók elszállásolására és erkölcsös vasárnapi felette szükséges üdülésére; a férfi diakonok képzéséről szintén kellene gondoskodnunk, hogy a belmissziói intézetek vezetését átvehessék.

Külföldön az ilyen belmissziói intézetek legtöbbször meg van a maga papja, nagyobb testületeknek vannak utazó lelkeszeik és így elő nem fordulhat, hogy fiatal végzett theologus helyet ne kapjon, vagy épenséggel inséges állapotra jusson és öngyilkossági gondolatokra kelljen vetemednie.

Magyar protestáns belmissziói egyletekről méltó gondolkoznunk vidékenkint, s minden vidék a maga szükségletéhez képest ki is fogja teremteni azt a miből megélhet.

Láng Adolf.

Az ítélőszék előtt.

Nagy köszönettel vettem Csiky L. t. barátom tárgyi-lagos bírálatát a H. T. III. kötetéről, s ha egy pár pontját illetőleg közöttünk elvi ellentétek nem merülnének föl, okulva ellenvetéseim, nem szólalnék föl. Nem is a bírálat helyességét vonom én kétségbe. Annak az ő elvei szerint más-ként indulni s beveződni nem lehetett. Elméletileg felállított tételeiből más következtetést vonni nem lehetett. Bírálatát elvi kérdésekben is a rideg §-okhoz alkalmazta, azokat olvasta rám, nem helyeslélvén mintegy az azoktól való legkisebb eltérést sem, nem engedvén a §-ok határain túl semmi szabad szárnyalást. Az elvi eltérés közöttünk az, hogy én az ujabbkori homilétika engedménye folytán szabadságot vettem magamnak a §-ok intő tábláin túl menni. Szabad legyen azért magam mentségére három fontosabb elvi kérdésre röviden válaszolnom.

1. A z á r a d é k k é r d é s e. Ez ellen bíráló urnak egyházi beszédemet illetőleg erős kifogása van. S valóban, ha homilétikai jegyzeteit veszi elő s azok szerint mérlegeli ez ügyet, igazat kell nékie adnom. Csakhogy szabad legyen nekem az ő jegyzeteitől eltérő gyakorlati, tekintélyes példákra hivatkoznom. — Ujabb időben az egyházi szónokok kiválóbbjai tartózkodnak a záradékban ezelőtt használt hosszadalmas s untató ismétlésektől, beérik egy-egy az egész tárgyat röviden felölelő s találó képlettel, a hivek buzditásával s egyházi beszédöket vagy buzgó rövid fohászszal vagy egy találó szentirati hely idézésével zárják be. — Hivatkozhatom e tekintetben a prot. egyházi szónokok kiváló mesterére Gérockra. Ott van tovább Müllensiefen, berlini híres prot. lelkész, Schwarz Károly udvari lelkész, kiknek műveik rövid időn két kiadást értek. A francziák közül Cellerien, ifj. Coquerel, Bouvier. Közülünk utalhatok Filóra, Dobosra, Szász Károlyra, Fejesre. Az egyházi szónokok remek példányára, Szoboszlai Pap Istvánra, kik mindannyian legtöbb beszédökben szakítva a már egyszer tárgyalt eszmék ismétlésével, nem fektetve súlyt egy külön részt alkotó záradékra, beérik egy külön részt nem alkotó futólagos visszapillantással, többször egy-egy buzgó fohászszal. És ez nézetem szerint nagyon természetes is, mert bizony, a ki nem figyelt az egyes részek tárgyalása alkalmával, még kevésbé foghatja fel a záradékban újból egybefoglalt eszméket. És az ismételtetés némi tekintetben a figyelmes hallgatóra nézve sértő is lehet, mert a szónok mintegy feltételezni látszik azt, hogy hallgatója nem értette meg s azért resumálja még egyszer, illetőleg most már harmadszor, 1-ör a felosztásnál, 2-or a tárgyalás alatt, 3-or a záradéknál. A tanári széken szigorúan kell ragaszkodni a szabályszerűen körvonalozott mértékhez, nem szabad eltérni az elmélet sorompójától, s ha szabad magamat e profán hasonlattal megértetnem, úgy kell épen eljárni, mint a tánczmester tesz tanítványaival. Szabályszerűen kell lépni, lejtetni az „egy-kettő“ üténye szerint. A katonának is a reglement szerint kell forgatni a fegyvert, irányozni lépteit. De a gyakorlott tánczos ama kezdetleges lépésekkel szakít, a katona is a csata tüzeiben nem tartja figyelembe, hogy melyik lábával lépjen ki először. A gyakorlat feljogosítja az egyházi beszéd íróit még arra is, hogy ujítsanak, ha ugyan egyéniségök annak belső szükségét nem csak érzi, de mintegy követeli.

Mitrovics is az ujabbkori egyházi szónokok által követett emez eljárást ajánlja. Ehez s a fentebb elősorolt példányokhoz igyekeztem én alkalmazkodni. A homilétikai szabályokat emberek alkották, s azok módosíthatják is. — Egyéni nézetem szerint tehát az említett kitűnő szónokok nyomdokain szerényen haladva, a homilétikai törvényeket nem sértettem meg, de az általok elfogadott s életbe léptetett új törvényekhez alkalmaztam magamat. Ez rövid válszom az első erős kifogásra.

2. A második már menthetetlen eljárás a homilétika ítélőszéke előtt az, hogy négy homiliánál csakis a fejezet címet vettem fel szöveg gyanánt, utasítván, hallgatóimat, hogy a beszéd tulajdonképeni szövegét majd otthon olvassák el. Nem hivatkozom ez uttal Vinet-re, ki még azt is megengedi, hogy szöveget mellőzve predikáljunk, mert azt magam is elengedhetetlennek tartom. Nem hivatkozom ifju Coquerel-re, ki gyakorlati szónoklattanában óva int a hosszú szövegek használatától; csak azt hozom fel önigazolásomul, hogy a három homilia részletesen tárgyalja Ruth történetét, abból egy pár sort kiszakítva venni fel szövegül, nem lett volna alkalmas. A második hosszú részt olvasni fel utolsó betűig, úgy hogy az alatt a gyülekezet fenállva maradjon, bizony nem csak fárasztó, de czélszerűtlen is lett volna. A szövegül használt czimben a három fő tárgy (R u t h, B o á r és az a r a t ó k) előfordul, tehát van bizonyos támaszpont, melyhez a hallgató fűzheti gondolatait. A szentirásbeli hely, igaz, mindenkor fegyver a keresztyén hívő ajakán, de ha mint szöveget tekintjük, akkor már zászló, mely az eszmét fejezi ki, melyért lelkesülünk. Mind a négy beszéd homilia lévén, sorról sorra tárgyalja a történeti esemény fejlődését, kivonván abból az erkölcsi tanulságokat, úgy hogy még az a hallgató is felfoghatja, ki az olvasáshoz nem ért. Azonban sajnos dolog lenne az, ha csakis azon beszéd tanítana, melyre zászló gyanánt fel van tűzve a szöveg. Mondunk mi nagyon sok egyházi beszédet szöveg nélkül is, a mennyiben e szélesebb körű fogalom alá esnek esketési beszédeink, a halotti orációk, a sirbeszédök. Ezeknek céljok szintén az, hogy épülve tanítsanak. Hát itt e szöveg nélküli beszédeknel mihez köti gondolatait a hallgató? Ugyebár élő szöveg mintegy maga a tárgy, melyet felölel. Ugy homiliáimban is kötheti gondolatait a nyárhoz, annak áldásához, s a felolvasott három fő eszméhez. Kötnie kell mindig azon főeszméhez, melyet ösztönszerűleg feltalál, ama bibliai igazságokhoz, melyek a beszédeket átlengik. Mindenestre indokoltabb, hogy a hallgató figyelme a szövegben, mintegy gyupontban összpontosuljon, és nagyon természetes. Ugy is kell tennünk rendes körülmények között. Én csak azt vagyok bátor állítani t. bíráló ur ellenében, hogy a szerinte minden esetben menthetetlen eljárás bizonyos körülmények között mégis megengedhető. Ehez képest én épen a homilétikai elvek szempontjából indulva ki, nem vagyok azon véleményben, mintha szöveg nélkül az egyszerű hallgató nem tudná mihez kötni gondolatait s annak alkalmazása nélkül csak karddal hiában vágná a levegőt. Ugyan kérem, hétköznapi imádságaink alkalmával, holott szükséges, hogy ezek is épülve tanítsanak s vezéreljék szívünket, elménket Istenünkhöz, veszünk-e föl rendes szöveget. És mégis van mihez fűzni gondolatainkat. A szöveg fölvétele s az arról való közvetlen predikálás ősi kegyeletes, szent szokás, segítsége, kiindulási pontja a predikálóknak, de mindez

nem zárja ki azt, hogy e nélkül nem lehetne épületes, keresztényi tanítást tartani. Ha tehát az én homiliáimban felvett szöveg nem állhat meg a homilétikai rideg §-ok előtt, egyszerű nézetem szerint az még sem menthetetlen, mert szöveget mégis vettem föl, s az szolgált kiindulási pont gyanánt.

K. Tóth Kálmán.

(Vége köv.)

Könyvismertetés

Hirdesd az igét! Egyházi beszédek. Irta Veres József orosházi evang. lelkész. Orosházán. Veres Lajos könyvnyomdája. 1883. Ára 1 forint.

Egy német szerző, gyakorlati theologiai munkájában megadván az irányra vonatkozó pozitív szabályokat, végül ezt a paradoxon tételt állította fel: „beszélj in correcte! Megmagyarázza ő aztán humoros kedvvel föllított szabályát igen jól, amennyiben óva int a mesterséges, a fölcsavart és a léleknélküli beszédétől.

Nem tehetek róla, de ez a furcsán hangzó szabály nem tudott kimenni fejemből, míg a kezem alatti könyvet átolvastam s most ismertetéséhez kezdve, szintén előttem lebeg az s hogy megszabaduljak a kísértőtől. Ietszem papírra. Külömben szükségem is van reá, mert ama szabályt némileg átalakítva, a t. szerző ur fejére akarom olvasni.

Veres József ur buzgó lelkes hirdetője Krisztus evangéliomának s jól esik beszédeiben a hit melegét, a meggyőződés komolyságát észlelnünk. E tekintetben mind a tizen-négy beszéde teljesen megfelel minden jogos kíváncsnak. Nagy baja azonban az igen tisztelt szerző urnak azon körülmény, hogy ő folyton-folyvást keresi a szóvirágokat, melyeknek illatával úgy eltölti aztán a levegőt, hogy a hallgató, vagy az olvasó feje szinte elkábul az erős illatárban. Nagy baj ez olyan embernél, ki mint a szerző ur is, tud egyszerűleg szépen is írni ott, hol nem keresi a cifra sallangokat. Felmutatok néhány, nekem épen nem tetsző példát.

A 11. lapon e szavak állanak: a biblia, az életnek e nagyszerű kiskönyve stb. Ugyan mondja meg a t. szerző ur mi szükség van itten arra a kis szóra, mikor a biblia először is nem kicsiny s mikor továbbá a mi nagyszerű, az nem lehet kicsiny s a mi kicsiny, az nem lehet nagyszerű?!

De ha tollhibának, egyszerű elnézésnek tulajdoníthatnám is a fentebbi kifogásolt tételt, kénytelen vagyok nagyon erősen bánni el a 48. és 49. lapokról vett következő prédikáció részlettel, mely Keresztelő János fogságát rajzolja:

„Keresztelő János fogságban ül. Meredek sziklán, minden oldalról mély völgytől környezve emelkedik Machärus, a zsidóknak Jeruzsalem után legerősebb vára. Ebben az erős várban szenved és senyved a hatalmas próféta.

Egykor a Jordán kies mellékén a verőfényes halmokon, árnyas ligetekben kénye szerint járt kelt; s ime most hideg négy fal szük köze zárja el; lépteitől nem száraz levél zörren. mint akkor és ott, hanem kezén lábán nehéz láncza csörren. Puha pázsit virágos bársonya helyett rothadó szalmára dül nyugtalan álmra; zamatos gyümölcs, illatos erdei méz helyett penészes kenyér, hideg forrás enyhítő csöppje helyett, állott víz a táp-

láléka; csapodár tarka lepkék, röpdőső dalos madárcák helyett undok férgek, ocsmány csuszómászók veszik körül; a csattogó változatos madárdalt talán egy betévedt légy zümmögése, ott szorult tücsök egyhangú czirpelése pótolja.

Mindentől, a mi szép, a mi kedves, a mi szabad, elzárja az a vastag négy fal, azok az erős keresztvasak; annyira, hogy még ha a belopódzó napsugarak ott rezegnek is az átellenes fal kőkoczkáin, rabságára emlékezteti merengő szemét a vasrács árnyéka.

S ha olyankor oda áll az ablak elé s a vár magasából eltekint a völgyeken, halmokon, — nem fáje szívének látnia a mezőről hazatérő munkásokat, a halmok lejtőiről nyájukat terengető pászorokat?! Hiszen azoké a nagy világ, azok szabadok, hanem ő — fogoly.“

Ez mind igen szépen és meghatóan van leírva s az ember szívében élénk részvét lángja lobban fel szegény Keresztelő János iránt; de meg jól is esik valamivel többet tudni az ő életéről, mint a mennyit eddig tudhattunk. Máté evangélista szerint Ker. János „elesége vala sáska és erdei méz“ s ime Veres József ur, kétségkívül újabb történeti adatok alapján, fölvilágosít bennünket, hogy de bizony nem sáskával, hanem zamatos gyümölcsessel élt a nagy próféta s az ő élete Iudeának pusztájában valami költői merengés lehetett a remek természet ölen. Az is igen nagy nyereség a bibliai történet irodalmára nézve, hogy most már részletesen tudjuk K. János fogságának körülményeit, a mennyiben míg eddig csak annyit tudtunk, hogy Heródes megfogatván őt, megkötöztetve vettette börtönre, most már tudjuk azt is, hogy a szegény próféta nagyon sanyaru ellátásban részesült Machärus várában. Meg van állapítva az is, hogy a börtönnek kétségkívül apró ablakai nem észak felé néztek, mert akkor a belopódzó napsugarak nem rezeghettek volna ott az átellenes fal kőkoczkáin, pedig Veres József ur adatai szerint ez is megtörtént.

Valóban szeretném tudni honnan meritette a t. szerző ur mindezen érdekes és ujdonságuk miatt is kétségtelenül fontos adatokat. Én magam is foglalkozom a biblia magyarázásával, vannak hozzá jó könyveim, de Keresztelő János fogságának körülményeire nézve egyikből sem tudtam meg annyit, a mennyire e bírálatom alatti könyv tanított.

De leteszem kezemből e részletet illetőleg a satyra fegyverét s kimondom egészen komolyan, hogy nagyon téves, mert tévutra vezető eljárás az, ha valaki a maga fejétől csak úgy könnyedén csinálja a történetet. Ez „ignotos fallit, notis est derisui.“ Én pedig azt hiszem, hogy templomban sem tévutra vezetni, sem nevetetni nem szabad.

A szép irány nagyon kedves és nagyon kívánatos dolog s azt hiszem, korunkban már aligha van homilétika-tanár, ki annak szükséges voltát ne hangsúlyozná. Én minden- esetre tanítom s a mit tanítok, ugyanazt alkalom-adtával tehetségem szerint értékesíteni is törekszem. De őszintén megvallom, hogy kissé soknak tartom a jóból, ha egy lélekzetvételtre, egy lapon (a 131-iken) annyi virágillat tódul elibem, a mennyit a következő phrasisek lehelnek: a mennybolt tiszta kékje ragyog; pajkos szellő enyelg a rét verőfényben uszó virágival; vidám madarak dala; erdők sötét lombátora; zokogó csermely habjai; hullongó levelek bánatos zizzenése; mardosó gond sötét árnya borrong sarczát a hervadás halványsága sáppasztja;

zubogó források életadó nedve; szellős or-
mok izmot aczélzó lege; friss életkedv gyó-
gyító teje; zamatos gyümölcs; hullámzó ga-
bonaterék. Nihil nimis!

Visszatérve azon paradoxon tételre, melyből könyv-
ismertetésem kiindult, én a t. szerző urra nézve nem utólsó,
de legelső szabályul azt állitanám fel, hogy ne beszélj
szépen! s ha ő elfogadná ezen tanácsomat, bizonyára min-
denütt olyan szépen tudna beszélni, a hogy könyve néhány
lapján beszél. Különben művét így, a hogy van, legalább
egy részleteiben, csak mi homilétikát előadó tanárok hasz-
nálhatjuk annak feltűntetésére, hogyan ne irjanak hallga-
gatóink; a gyakorló lelkészek pedig annyi idő alatt, a
mennyei beszédek átdolgozására szükséges, saját erejükön
is készíthetnek önálló munkákat.

Ha komoly dologról, legalább egy részben maró saty-
rával irtam, mentesen ki azon körülmény hogy a komoly
satyra használhat s nekem kötelességem szerint szivemen
fekszik a homilétikai irodalom magasra emelkedő szárnya-
kon való repülése.

Csiky Lajos.

Nyilatkozat.

A Prot. egyházi és iskolai lap 8-ik,- a Sárospataki
lapok ugyancsak 8-ik,- a debreczeni prot. lap 6-ik számában
„Nyilt levél az új magyar athenás szerkesztőségéhez“ czim
alatti közleményhez, annak teljesbé tételére Nagy Lajos
atyánk fia érdemét méltatólag, kívánjuk megjegyezni, mikép
a debreczeni ref. egyházmegye lelkészi gyámintézetére vo-
natkozólag, azon eszme, hogy az illető özvegyek és árvák
nagyobb mérvben s specifice 300 forint évi segélyezésben ré-
szesüljenek, a derecskei egyik lelkészi körértekezleten,
egyenesen s épen ő általa vettettet fel leg-
először, s így lett, hogy épen ő, — mint a ki e tárggyal
már tüzetesen foglalkozott, kéretett fel az egyetemes lelkészi
értekezletre ily értelemben készítendő terve beadására.

Már, az eszme ily concrét alakban lett fölvetéséből s
annak más alapokon lett megvalósításából, megtestesítéséből,
böl, hogy mi értem jut az illető tényezőknél, az szabad
megítélés dolga.

Ezek kijelentése mellett, teljesen osztjuk minden pont-
jában a közlemény tartalmát.

H.-Bagos, 1884. február 27.

Biró Antal s. k.

az értekezleti kör jegyzője.

Dombó László s. k.

Basa Bálint m. k.

mint a derecskei kör lelkészi

értekezlet elnöke.

T Á R C Z A

A lelkipásztori hivatásról.

(Zwingli.)

Szükséges, hogy Krisztusra nézzünk, ki így szól Ján. 10.
11.: „Az én életemet adom juhaimért.“ Ő ezt nem csak mondotta,
hanem cselekedettel is betöltötte. Mert midőn Jeruzsálemben föl-
ment, előre megmondotta tanítványainak a fenyegető veszélyt

Mát. 16, 23. És midőn Péter őt leakarta beszélni, mondá: „Tá-
vozzál el tőlem sátn, bántásomra vagy énnekem, mert nem vagy
büles az isteni dolgokban, hanem az emberi dolgokban.“ És midőn
Jeruzsálembé jött, kiüzte az árusokat és vevőket a templomból,
nem tekintve a fősvény papok, tudósok és hatalmasok ólalkodá-
saira és üldözésére; a fősvénység és kétszínűség bűnét nyilváno-
san és az egész nép előtt élesen és keményen feltárta, Mát. 13.
És midőn eljött amaz idő, hogy mindnyájunkért feláldozza magát
s ellenségei halálra keresték: ime ő eléjükbe ment és hogy meg-
értesse velünk, miszerint egy pásztor juhainak testi kárát is elhá-
ritani tartozik, nem csak érettünk adta oda magát, hanem a
tanítványok testi életét is fentartotta, isteni erővel szólván: Ke-
ressetek engem s hagyjátok el azokat. Ennekokáért minden lelki-
pásztor, a mennyiben pásztor Krisztus juhai közt, tartozik fel-
lépni mindazok ellen, kik őt Isten és az ő igaz igéje és juhai
iránt való hűsége miatt gyalázzák és üldözik, tekintet nélkül arra,
hogy Nagy Sándor, Julius Caesar, pápa, király, fejedelem vagy
hatalmasság ellen kell szólania; és nem csak akkor, ha Isten
igéje ellen szólnak, hanem akkor is, ha azok jámbor népöket
kelletlenül feljebb terhelik. Mindez szentirati példákkal fog bebizo-
nyíttatni.

Midőn Isten Izrael népének Faraó király és az egyiptomi
nép alatt szenvedett szerfeletti sanyaruságait látta, elküldte Mó-
zest kiszabadításuk és kihozataluk végett: mert nem akarta
tovább tűrni népének méltatlan elnyomatását 2. Móz. 3, 11. És
midőn Mózes elkezdett mentegetőzni, hogy erre képtelen: imé
Faraó akarata ellenére oly nagy sereg népet kellett vizen, pusztaságon,
ellenségeken keresztül, éhség és szomjuság, büntetések
és csapások után kivezetnie, hogy szinte elszörnyűködünk az el-
szenedett sanyaruságok hallatára. Isten mindenütt erőt adott
szavaiba s ígéreteibe s Mózes övével egyetemben győzelemre
juttatta. Eképen a lelkipásztor is, ha a reá bizottakat a zsarno-
kok méltatlanul és istentelenül szerfelett elnyomják: álljon elő
juhái óltalmazására. Mert a fejedelmek jóltevők, nem pedig el-
nyomók, zsarlók és vérengzők tartoznak lenni. Seneca is azt
mondja: regnum beneficium azaz: a felsőbbbség jótétemény. Jól
tudhatjuk, miszerint a felsőbbbséggel szemben vannak kötelessé-
geink Róm. 13,7. Mi azonban itt a zsarnok elnyomók ellen szó-
lunk, a kikben semmi isteni félelem, semmi szeretet vagy feleba-
rátjára való tekintet nincs. Nem gondolod-e kegyes keresztyén,
hogy Isten e bűnös korszakban különös buzgalommal s oly hatá-
rozottan jelenti ki beszédét? Mert minő erőszakosságok történnek
mai napság a fejedelmek legnagyobb részéről, a kegyesség és
igazságosság elnyomására, szüzek meggyalázásában, a hűség és
hit gunyolására? E mellett oly szemérmetlenek az elvevésben,
rablásban, uzsoráskodásban, váltókban és a pénzérték csökkenté-
sében, hogy ama hirhedté vált római bérlők (publicani) ilyes
arczátlanság miatt elcsapattak volna. Mivel mi a keresztyén hit
kezdete óta egy korszakban sem találjuk, miszerint az Isten igéje
oly erővel lett volna mindenütt nyilvánvalóvá, mint épen e kor-
szakban, világosan láthatjuk, hogy ez üdvünkre rendeltetett éke-
pen, a mennyiben a hamis emberi tannak tűnnie, enyésznie kell.
Annakokáért jaj ama pástornak, ki ezen korszakban, midőn még
a gyermekek és együgyűek is képesek felemelni szavokat: elhall-
gat s világosságát véka alá rejti és az Isten igéjét csalárdul hasz-
nálja s Isten népének felszabadítására segédkezet nem nyújt!

Isten megparancsolá Saulnak Sámuel próféta által, hogy az
amelékitákat, öregeit, ifjait egyaránt verje le, vagyonukat azon-
ban semmi áron ne érintse s ne kívánja. Saul mégis vétkezett;
nem veszté el az amelékiták királyát és sok barmot tartott meg

magának égő áldozatul és fogadástétel gyanánt az Isten előtt; a legdrágább ruhákat és ékszereket is magának tartotta meg. E ravaszságot nem nézhette el Sámuel próféta. Jóllehet Saul király volt és azelőtt kevéssel koszoruztatott meg győzelmi babérral: a próféta Saulhoz lépett és szóla: „Miért nem engedél az Ur beszédének, hanem a prédának örülvén, cselekedted a mi gonosz az Ur előtt?” Saul azt felelé, hogy igenis engedett az Ur szavának, az amelekitáket megverte és királyukat élve elfogta. A nép pedig a zsákmányból a baromnak javát és a veszedelemre rendeltetett ökröknek szepét elhozta, hogy megáldozza az Istennek. Ezért megfeddte őt Sámuel ujólag, mondván: „vajjon az égő és egyéb áldozatokban nagyobb gyönyörűsége vagy-on-é az Urnak, hogy nem mint az Ur szavához való engedelmisségben? Ime az engedelmisség jobb az áldozatnál, jobb az ő szavának megfogadása, hogy nem mint a kosoknak kövéri; mert minémü nagy vétek a varázslás, olyan az Isten ellen való rugódozás és az ő ellene való keménység olyan vétek, mint a bálványimádás. Azért, mivel hogy te megvetted az Urnak beszédét, ő is elvetett téged, hogy ne légy király! 1. Sám. 15, 22, 23. És erre Sámuel próféta Agágot, a fogoly királyt darabokra vagdalta. Ez világosan tanítja, hogy a lelkipásztor még a királynak, fejedelemnek vagy fejebbalónak se nézzen el semmit, hanem mihelyt őt az igaz utról eltévedni látja, tárja fel tévelygését. Annakokért elég ravasz volt ama főpap (Kinek nevét ezuttal elhallgatom), a ki midőn egy lelkésznek állomást adományozott, ennek komolyan meghagyta, hogy fejebbalóját egy szóval se merje bántalmazni; hirdesse az evangyéliomot oly módon, hogy senkit meg ne sértsen. Mit fog hát a szegény lelkész prédikálni? Jól ismerem az Urnak ama mondását, hogy az evangyéliom nem szidalmaz. De tekintetek csak az írásba. Máté 23, 3. János 8, 3. és több más helyen, mi módon beszélt és cselekedett Krisztus és Keresztelő János! Valaki azt felelheti: ám legyen; dorgálja a lelkész a parasztokat s ragadja ki őket a bünökből. Ime ez a fekély. E világ napjai eltűnnek az igazság hirdetését, ha zsarnokságuk abból fel nem ismertnék s ennek folytán semmit nem vesztenének. A lelkipásztor azonban ezekből tanulja meg, hogy még az uralkodónak se nézzen el semmit, hanem hirdesse, miszerint „inkább kell engedelmeskedni Istennek mint az embereknek.“

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Mélto fájdalommal jelezzük

HEGEDÜS LÁSZLÓ

konventi és országgyűlési képviselőnek a sárospataki ref. kollegium világi algonokának stb. február 28-án bekövetkezett halálát. Igaz hű fia volt úgy hazájának mint szeretett egyházának. Áldás emlékére!!

Lelkészelölés. A Szabó Péter elhalálozásával megürült kabai lelkészi állomásra, hat pályázati kérvény adatván be, a márczius hó elején Debreczenben tartott jelölő bizottsági gyűlésen kijelöltettek Dávidházy János, pocsaji lelkész, a debreczeni egyházmegye kitünő esperese; Csák János, a Békésre csak mostanában elválasztott, de tán még meg nem erősített lelkész és Nagy Lajos, egyházi beszédvázlatairól

ismeretes mike-pércsi lelkész. Meleg érdeklődéssel tekintünk a márczius 30-án történendő választás elé.

Az általunk is előfizetés végett hirdetett bölcsészettörténelmi munka Thót Ferencz tanártól közbejött elháríthatlan akadályok miatt, és mivel a könyv is, minden lehető rövidítés mellett, melyet a szerző a későbbi iveknél alkalmazásba vett, nagyobb terjedelműnek ígérkezik, mint egyelőre kiszámítani lehetett, — nem, mint kilátásba volt helyezve, márczius elején, hanem csakis ápril elején fog megjelenhetni; annál fogva a még kézhez nem juttatott előfizetéspénzekre nézve is a beküldési határidő f. év ápril 1-ig meghosszabbítatik. A munka terjedelme, — mint már most láthatni lehet, — körülbelől 27—28 nyomott iv, s bolti ára 2 frt 80 kr leend. Előfizetés utján 2 frt.

Tanítóképeségi vizsga a tiszántuli ev. ref. egyházkerületben, folyó évi május 5 s következő napjain fog Debreczenben megtartatni. A vizsgát tevők május 4-én tartoznak már jelentkezni a tanítóképezde igazgatótanáránál.

A „Gyakorlati bibliamagyarázatok“ czimű, B. Gyomán Garzó Gyula által szerkesztett szakfolyóirat negyedik évfolyamának januáriusi és februáriusi száma megjelent, folytatván Koren Páltól Mózes első könyvének magyarázatát s elkezdvén Ézsaiás próféta könyvének Venetiáner Sándor által irt magyarázatát. A szerkesztő oda fog törekedni, hogy az egyes könyvek magyarázatai ezentul lehetőleg tömegesen jelenjenek meg s ezen évben a folyamatban levő magyarázatoknak is csendes haladása mellett, megjelentetni reméli Esdrás könyvét, Eszter könyvét, a Titushoz irt levelet és Jakab apostol közönséges levelét. Ajánljuk e szakfolyóiratot az érdeklődők figyelmébe!

Tartalom: A vasárnapügy. (Vége.) Könyves János. — A prófécia jelentősége a kijelentésben. (Folytatás.) Bethlendi Endre. — A németországi belmisszió központi bizottságának munkásságáról. (Vége.) Láng Adolf. — Az ítélőszék előtt. K. Tóth Kálmán. — Könyvismertetes. Csiky Lajos. — Nyilatkozat. Basa Bálint Biró Antal, Domby László. — Tárca: A lelkipásztori hivatásról. (Folytatás.) — Különfélék. — Hirdetés.

HIRDETÉS.

Pályázat

hirdetetik: 1) a m.-jánosii IV. osztályu ev. ref. egyház lelkész tanítói- 400 frt, — 2) a kigyósi IV. osztályu ev. ref. egyház lelkésztanítói állomásaira 450 frt értékű díjazással.

Jelentkezéseket e f. évi márczius 15-ig elfogad Barabásban (u. p. M.-Kaszony, Beregmege) Peterdy Károly esperes.

Révész Bálint,
püspök.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztő társak:
Békési Gyula, Géresi Kálmán.